

22130511

International Baccalaureate®
Baccalauréat International
Bachillerato Internacional

AZERBAIJANI A: LITERATURE – STANDARD LEVEL – PAPER 1
AZERBAÏDJANAIS A : LITTÉRATURE – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
AZERÍ A: LITERATURA – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Wednesday 8 May 2013 (morning)

Mercredi 8 mai 2013 (matin)

Miércoles 8 de mayo de 2013 (mañana)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a guided literary analysis on one passage only. In your answer you must address both of the guiding questions provided.
- The maximum mark for this examination paper is *[20 marks]*.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse littéraire dirigée d'un seul des passages. Les deux questions d'orientation fournies doivent être traitées dans votre réponse.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est *[20 points]*.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis literario guiado sobre un solo pasaje. Debe abordar las dos preguntas de orientación en su respuesta.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es *[20 puntos]*.

*Mətinlərdən yalnız **birinə** ədəbi təhlil yazın. Cavabınızda verilən suallardan ikisində izah etməlisiniz.*

1.

AZADLIQ BİR ÇİÇƏKDİR

İki gün sonra pirlər yenə gəldilər. Onlardan biri məndən soruşdu:

– Yasanı oxuyub əzbərlədiniz mi?

– Həm oxudum, həm əzbərlədim. Ancaq bəzi maddələrini anlama bilmədiyimdən, o maddələri açıqlamanızı xahiş edəcəyəm. Bir şərtlə ki, əvvəlcə bu yasanın ümumi hikmətini anlasınız.

5 O nə üçündür, hansı məqsədlə yazılıb?

– Məmnuniyyətlə! Bilməlisiniz ki, azadlıq bir kultür, bir mədəniyyət məsələsidir!

– Anlamadım. Bir az da açıqlayın.

– Açıq söyləyək. Heç bağçada çalışmışsınız?

– Çalışmışam.

10 – O halda izahatım da asanlaşır. Yəqin bağçada çalışarkən bir ağacın, bir gül və ya çiçəyin tutub yetişməsi üçün, onların təbiətindən doğan şərtlərlə hesablaşmaq lazım gəldiyini bilmisiniz. Azadlıq da o ağac, o gül, o çiçək kimidir. Onun da tutması və yetişməsi üçün təbiətindən doğan şərtlər ödənməlidir.

– Hansı şərtlərdən söhbət gedir?

15 – Ölkəmizin türküsünü öyrənib yadda saxladınız mı?

– Öyrənib yadda saxladım.

– Orada deyilir ki: “Azadlıq şüurun cövhəridir, şüur da insandır”. Ona görə, bu cövhəri cılayarkən, insandan göz-qulaq olmalısın. İnsana baxmasan, cövhər tutmaz. Uzun-uzun zamanlar istibdata alışımsı insana azadlıq aşılamaq heç də asan bir şey deyil. Axı istibdatın hökm sürdüyü yer insanın ruhu və qəlbidir. İstibdat burada yerləşir, burada taxtını qurur, burada tacını başına taxır. Bəzən də elv gələ bilər ki, istibdat yıxılıb. Və doğrudan da istibdatın gözə görünən əlamətləri yox ola bilər. Ancaq həqiqətə qalanda, onun hər tərəfdə və hər kəsdə hələ də yaşadığını görəcəksiniz. Tutaım, görəcəksiniz ki, ağzı köpüklənə-köpüklənə “azadlıq” bağıranlar, qonşusunun azadlığına dözmürlər. Özləri başqalarının azadlığı ilə toqquşan kimi,

25 qəzəblənib, qarşısındakı adamı məhv etmək istəyirlər! Axı hələ istibdatın taxtı doğrudan da sınımayıb, ruhlardan könüllərdən sökülüb çıxarılmayıb.

Bax, bu üzdən elv yerlərdə çox vaxt azadlıq özbaşmaliq çevrilir. Çünki əvvəlcə bir adamın şəxsiyyətindəki istibdad artıq özünü hər kəsdə göstərməyə başlayır və adamları bir-birinin üstünə salırdır. Axırı da o olur ki, adamlar azadlıq adı ilə bir-birlərinə qarşı zorakılığa

30 yol verirlər. Ancaq bu vəziyyətin uzun müddət davam etməsi mümkün olmadığından, yenə məhz azadlıq naminə hər kəsi susdurmaq və hər kəsə öz yerini göstərmək ehtiyacı yaranır.

Bax, bələcə, istibdatın mənəvi köklərini və izlərini öz içlərindən söküb atmayan mühitlər özbaşmaliqla azadsızlıq arasında dolaşmaq məcburiyyətində qalırlar. Belə vəziyyət camaatı sonu bilinməyən faciəli bir sərəməliyə yoluxdurur. Ancaq azad ölkənin qanunu camaatı bu faciəli

35 sərəməlikdən qorumqa üçün yol göstərir. Bu qanunun hədəfi istibdatın ruh və qəlblərdəki taxt-tacını yıxmaq və yerinə azadlığın taxt-tacını qurmaqdır.

– Anladım, ustad. Qanunun bütün qiymətini qavradım. İndi isə, icazənizlə, maddələrə keçək.

Əhməd Ağaoğlu, *Sərbəst İnsanlar Ölkəsində* (1930)

- (a) Nəsrin başlığı və strukturu nəsrin ümumi mənasına necə təzminat verər?
- (b) Mətnə şərh olunanlara əsasən “qanun” sözünün mənasından siz nə anlayarsınız?

2.

AĞLADIQCA KİŞİ QEYRƏTSİZ OLUR

Ağladığıca kişi qeyrətsiz olur,
Necə ki, ağladı İran oldu.

O zaman ki, bezikib şah qaçdı,
Mürtəcelər dəxi pünhan oldu;

5   Parlaman parladi ə'zası ilə,
Dedik, İran yenə İran oldu;

Məclis icrə ümənayi-millət
Nami-milliyyətə şayan oldu;

10   Düzəlib işlərin əskik-gərəyi,
Millətin dərdinə dərman oldu.

Leyk biz işbu təmənnadə ikən,
Bax ki, İranda nə dəstan oldu!..

Hər yetən keçdi cəməət başına,
Hər ötən silsiləcünban oldu;

15   Yetdi bir mərtəbəyə surəti-kar,—
Parlaman qəhvəçi dükkən oldu;

İçilən çay, yeyilən yağlı plov,
Çəkilən hoqqavü qəlyan oldu.

20   Parlamandır, balam, axır burada
Kim danışdı, nə söz ünvan oldu?

Hansı bir məs'ələdən bəhs edilib,
Hasılı millətə e'lan oldu?

Yox, əfəndim, yanılış zənn etmə,
Sanma iş layıqı-vicdan oldu;

25   Doğru, gərçi üfüqi-İrandan
Şəmsi-məşrutə dirəxşan oldu;

Yə'ni millət işi millət əlinə
Verilib, məs'ələ asan oldu;

- 30 Şimdi öz işlərini icrayə
Dəsti-millətdə bir imkan oldu?
- Leyk bildinmi büzürgani-vətən
Beləl iş gördü ki şayan oldu?!
- Çırmanıb iş görəcək yerdə, yazıq,
Vay, dədəm, vay! – deyə giryan oldu;
- 35 Gözlülər başladılar ağlamağa,
Kurlər də ona xəndan oldu.
- İş yatıb qaldı arada ölü tək,
Nə ona meyl, nə im'an oldu.
- Əsl mətləb unuduldu, lakin
- 40 Fər'i-kari hamı cuyan oldu.
- Gördü meydanı adamdan xali –
Hərə bir əzmə şitaban oldu.
- Hər kəs ancaq bacarıb aldı ləqəb,
Daxili-zümreyi-ərkan oldu;
- 45 Dürtülüb soxdu özün parlamana, –
Parlaman məcməi-irfan (?) oldu.

Mirzə Ələkbər Sabir, *Hophopnamə* (2004)

- (a) Mətnə şərh edildiyi üzrə bir ölkədə demokratiya prosesi şəraiti haqqında nə düşünərsiniz?
- (b) Yazıçı demokratiyanın inkişafı haqqında fikrini təkqim etmək üçün məcaz təkrar kimi bədii ifadə vasitələrindən necə istifadə edib?